

Микола Дзисюк
(м. Умань)

УДК 811.111'37

ЕПІТЕТИ В МОВОТВОРЧОСТІ ПОЕТІВ СУЧАСНОЇ УМАНЩИНИ

У статті проаналізовано особливості функціонування епітетів в українській ідіостилістиці. У зв'язку із цим актуальним є дослідження лексичного складу, граматичної структури та стилістичних функцій епітетів, зафіксованих у поетичній спадщині відомих уманських поетів – Марини Павленко, Петра Поліщука, Григорія Савчука.

Ключові слова: епітет, означення, поетична мова, поетичний текст, мовотворчість, ідіостиль.

Починаючи із часів античності, питання вивчення сутності епітета не втрачало актуальності. В українській лінгвопоетиці значний внесок у розвиток теорії епітета зробив О. О. Потебня, який вважав епітетами будь-які парні сполучення слів, що зображують предмети, явища, дії через їхню ознаку [3, с. 215].

Проблемі вивчення епітета в індивідуально-авторському стилі присвячено дослідження сучасних мовознавців М. Є. Братусь, Л. І. Мацько, А. К. Мойсієнка, Л. О. Пустовіт, Л. Г. Савченко, О. М. Сидоренко, Н. М. Сологуб, Л. О. Ставицької, В. А. Чабаненка та ін.

На думку А. К. Мойсієнка, індивідуально-авторські епітети можуть утворювати ряди, акцентуючи на означуваному слові кілька характеристичних транспозицій, які формують його цілісне сприйняття [2, с. 97].

Як зауважує О. М. Сидоренко, ступінь конкретизації, а значить і пізнаності предмета, позначуваного іменниками, тим вища, чим більша кількість його ознак помічена й об'єктивована в словах [4, с. 97].

В. А. Чабаненко звертає увагу на те, що епітети є експресивно-стилістичними вузлами психологічного та асоціативного змісту, емоційно-оцінної та образної наснаги [6, с. 46].

Ми послуговуємося визначенням епітета, сформульованим Л. І. Мацько, яка витлумачує його як художнє, образне означення, що увиразнює характерну рису, визначальну якість явища, предмета, поняття [1, с. 338] та зафіксованим в енциклопедії «Українська мова»: «Епітет – це художнє означення або обставина способу дії, які образно змальовують особу, предмет, дію чи явище або виражають емоційне ставлення до них» [5, с. 175].

За нашими спостереженнями, епітети активно використовують і письменники сучасної Уманщини, мовотворчість яких усе ще залишається малодослідженою.

Мета статті полягає у виокремленні епітетів у поетичних текстах письменників сучасної Уманщини та з'ясуванні їхньої ролі у формуванні ідіостилю Григорія Савчука, Марини Павленко, Петра Поліщука.

Предмет нашого дослідження – епітети, уживані в ідіостилі поетів.

У поетичній мові письменників Уманщини виявлено постійні епітети, на фольклорне походження яких указує Л. І. Мацько, зазначаючи, що наявність таких епітетних сполук в індивідуальній творчості письменника або їхніх художніх модифікацій завжди є свідченням фольклорного струменя у творчості [1, с. 341], напр.: *Вічно шумітимуть сиві тополі*

(Савчук 1, с. 11); *Ще сніг засліпить в чистім полі* (Савчук 2, с. 7); *Полети до села сивесеньким голубком* (Павленко 1, с. 27); *Хай нагадують йому ясній очі* (Павленко 2, с. 53); *У чорно-білий світ дивлюсь* (Поліщук 1, с. 37); *І котиться сонця писанка / Святним Великоднім столом* (Поліщук 2, с. 96).

Епітети *золотий* та *срібний*, які загальноприйнято вважати традиційно літературними, посідають помітне місце серед уживаних епітетів у мовотворчості поетів сучасної Уманщини.

У досліджуваних текстах указані епітети використовуються:

– із семантикою, властивою фольклорним текстам, напр.: *Срібні зоряниці – вічності вогонь* (Савчук 2, с. 98); *У нього срібній підкови / Вузечка золотом сія* (Савчук 2, с. 102); *Десь межа є золота* (Поліщук 1, с. 85); *Забіліла моя доля золота* (Поліщук 2, с. 67);

– із позитивним метафоричним значенням, напр.: *І танцює сонце в золотім брилі* (Савчук 2, с. 75); *Прикрасить осінь золотом сади* (Савчук 2, с. 95); *Місяць літав понад лугом / срібним метеликом* (Павленко 1, с. 15); *... і ловило в них золоті яблука* (Павленко 1, с. 16); *Печаль снується золота* (Поліщук 1, с. 53); *А на пасіці влітку золотий дашок – / Сонях* (Поліщук 2, с. 93);

– із семантичним зміщенням ознаки за кольором, напр.: *На голівку сонце хлопчаківі / Золотого одягло бриля* (Савчук 2, с. 66); *Чіпляє осінь срібну павутину* (Савчук 2, с. 88); *Пов'язала Його / золотою парчею хустини* (Павленко 1, с. 71); *Місяць гребінкою срібною в хмарі застряг* (Павленко 1, с. 115); *Чи німба пам'ять біло-золота* (Поліщук 2, с. 121). Очевидно, що епітет як образне означення суттєво допомагає усвідомити глибину зображуваного автором.

Як відомо, епітети в лексичному відношенні мають образно-означальне значення, підкреслюють найхарактернішу ознаку описуваного:

– кольору, напр.: *Та не скоряючись чорному злу* (Савчук 1, с. 11); *Ніяке чорне лихо, чи біда / Душі та тіла мучити не стане* (Савчук 2, с. 111); *Угледіти горішок міднобокий* (Павленко 1, с. 20); *Жовто-блакитно кипів Київ, / Жовто-байдуже нині життя* (Поліщук 1, с. 95); *У білий цвіт наш білий сон забрів, / У жовту втому викачав світання ...* (Поліщук 2, с. 151). Використання кольористичних епітетів в українському поетичному мовленні є традиційною рисою української літературної мови всіх етапів розвитку [1, с. 343];

– часу, напр.: *Хоч вже трохи придавлена, / Мамина сповідь згадалась мені* (Савчук 2, с. 16); *В своєму вічнім рухові ріка* (Савчук 2, с. 113); *Вечірня вигадка весни: / Вечірній сум небес ясних* (Поліщук 1, с. 54); *У галасі досвітніх сурем* (Поліщук 1, с. 97); *А вже під серцем крига вікова* (Поліщук 1, с. 196);

– розміру, напр.: *Відчув широкі, й дужі крила* (Савчук 1, с. 72); *Але ж. дорога нашого життя – / Коротка мить* (Савчук 1, с. 79); *Доросла хмара сховала великий дощ за пазухою* (Павленко 1, с. 17); *Втікає в безвість вуличка мала* (Павленко 1, с. 94); *Й такий неміряно старий* (Поліщук 2, с. 32); *Тяжкі падіння і дохмарні злети* (Поліщук 2, с. 161);

– форми, напр.: *Це ж небесні й земні виднокола* (Савчук 1, с. 69); *Русокосе кохання моє!* (Савчук 1, с. 71); *Парасольковий дощ!* (Павленко 1, с. 16); *Дарував ти лілії білолиці* (Павленко 2, с. 51); *Восковими умами вождів* (Поліщук 1, с. 25); *Доцата, із дірками від сучків небесна твердь* (Поліщук 2, с. 146);

– якості, напр.: *Пройшла й моя вже юність золота* (Савчук 1, с. 19); *Кохання перше, чисте, як джерельце ...* (Савчук 1, с. 68); *...ромашки добріші, ніж люди* (Павленко 1, с. 36);

До мене промов **найжаданіше** слово (Павленко 1, с. 53); *А гарна жінка завжди гарна* (Поліщук 1, с. 53); *Крім вузлика кохання дорогого* (Поліщук 2, с. 114);

– властивості, напр.: *Безмовна тінь сповзає по стіні* (Савчук 1, с. 51); *Попрошу в легкокрилих вітрів* (Савчук 1, с. 70); *... як три вертляві білки пустували* (Павленко 1, с. 58); *Щоби злякався цнотливий перст* (Поліщук 2, с. 34); *Поклони хитра совість б'є* (Поліщук 1, с. 131); *Байдужий маятник ховає час* (Поліщук 2, с. 75).

Ми визначили граматичну структуру епітетів, які в поетичних текстах авторів здебільшого репрезентовано:

– прикметниками, напр.: *янтарні сльози стигнуть на морозі* (Савчук 1, с. 52); *старенька вуличко-кривулько* (Савчук 1, с. 59); *Похмурим провулком брела я понуро* (Павленко 1, с. 19); *І дзвоника крик зажуруений ... / Прощальний!..* (Павленко 1, с. 25); *В душі затишному куті* (Поліщук 1, с. 36); *Черемхи свічка гріхоцвітна. / Незаймана, ветхозавітна* (Поліщук 1, с. 108);

– іменниками, напр.: *Чвар та зла згасить усі кадильні* (Савчук 1, с. 7); *Щоб не гризла душі гіркота каяття* (Савчук 1, с. 14); *Снігу затишні гніздечка* (Павленко 1, с. 51); *прямо з вогнища світанку / згібаємо жар / призахідного сонця* (Павленко 2, с. 86); *Руки незборимо снували пісню зашпорів нудну ... / у зиму юності, у молодість зими* (Павленко 2, с. 121); *Не край – безчестя заповідник* (Поліщук 1, с. 70); *За краєм часу, світла, світу* (Поліщук 1, с. 126); *Фальшивить вітер літа в струнах грудня* (Поліщук 2, с. 128).

Продуктивно використовують митці Уманщини придієслівні епітети, виражені формою орудного відмінка іменника, напр.: *Веселий промінь вскочив у відерце, / Хлюпнув привітно сріблом: не журисть!* (Савчук 2, с. 26); *А ще хліб пахне співом солов'я / Короткими і теплими ночами, / Твердими гречкосіїв мозолями / Та срібним дзвоном в лузі ручая* (Савчук 2, с. 27); *Душа ж моя розквітла буйним рясом* (Павленко 1, с. 24); *Синичкою в шибку являлась їй, / у душу сонячним зайчиком, / у гаманець червінцями ...* (Павленко 2, с. 35); *І впасти снігом на планету* (Поліщук 1, с. 58); *Шматочком зірки впала на поріг* (Поліщук 2, с. 157).

Досить широко в мовотворчості поетів Уманщини засвідчено епітети, виражені іменником-прикладкою, напр.: *...а обабіч дві сестри-берізки / колихають смуток на руках* (Савчук 2, с. 47); *То зрілий плід сховався у землі – / Горіха-батька – геніальний задум* (Савчук 2, с. 86); *Секунда-серце стугонить у ній* (Павленко 1, с. 24); *Дим-навук поверх горщика сиво ... / твоє зернятко-серце до печі кинув* (Павленко 1, с. 126); *Як шепіт-крик, як спомин-дим* (Поліщук 1, с. 52); *Святили душі серпнем стиглим / Чаклун-обман, ворожка-ніч* (Поліщук 2, с. 185).

У досліджуваних текстах поетів Уманщини образну функцію епітета виконують прислівники, що виражають динамічну ознаку дії, процесу, стану, напр.: *Знову земля завіттує казково* (Савчук 1, с. 11); *На диво всім – відважно, легкокрило / І так натхненно вільха зацвіла* (Савчук 2, с. 71); *Пелюстка пахне солодко й печально* (Павленко 1, с. 34); *Дівча іде подвір'ям карооко* (Павленко 2, с. 138); *Колись завиграшки любилося* (Поліщук 1, с. 55); *Захмелено викліпую печаль / З очей, з душі, із розставань-стрічань, / Розгублено, розхристано, невміло* (Поліщук 2, с. 113).

Помічено, що епітетні словосполучення увиразнюють описуване явище, ніби розщеплюють одну ознаку на кілька, напр.: *Краю мій лелечий, земле моя мила...* (Савчук 1, с. 6); *Землі кровинка – річечко Ревухо, / Стара легендо нашого села* (Савчук 1, с. 16); *Мое серце – порожня поштова скринька* (Павленко 1, с. 79); *Соняшники – жерці зеленого*

храму (Павленко 2, с. 40); *Порожніх обіцянок жала* (Поліщук 1, с. 16); *На латанім дні зубожілої пам'яті* (Поліщук 1, с. 79).

Виявлено також епітети, сформовані на семантичному зміщенні в лексичному значенні слова, коли все значення слова переноситься в номінацію предметів через метафоричні зіставлення-порівняння, напр.: *В сляві місячного млива* (Савчук 1, с. 86); *Щербату грушу лоскочуть оси* (Савчук 2, с. 52); *Як пережити цю пекельну пору* (Павленко 1, с. 53); *Невже це Він – її солодкий біль* (Павленко 2, с. 131); *Дешевих мрій старі банкноти / Нових пісень фальшиві ноти* (Поліщук 1, с. 21); *Врочисто-святу, всевишню / Печаль крізь віки несуть* (Поліщук 1, с. 80).

У мовотворчості поетів Уманщини виявлено негативно марковані епітети, виражені пасивними дієприкметниками доконаного виду, напр.: *Летять учвал тривоги – рисаки, / Огорнуті у хмаровиння сиве* (Савчук 2, с. 34); *Чи ж зуміємо ми в цей розбурханий час, / Хоч в кінці проясніти?* (Савчук 2, с. 58); *Храм цей понищений кимось безжальним* (Павленко 1, с. 66); *іноді кохання – / це довге, перемучене роками, / байдуже зовні, зболене ... мовчання* (Павленко 2, с. 57); *Твій день вмордований в беззахист* (Поліщук 2, с. 17); *Розум, скарлючений праволівизмом / ... Творить законів здебілену призму* (Поліщук 2, с. 20). Такі епітети передають безнадію, розпач, тривогу.

Засвідчено й дієприкметникові епітети, які вказують на позитивну оцінку зображуваного, напр.: *А дівчина усміхнена стояла, / З рум'янями на чистому чолі ...* (Савчук 2, с. 26); *Ми стояли під вербою, / Захлюпочені водою, / Зачаровані зірками, / Заколисані гілками* (Савчук 2, с. 99); *Відпахне захід пережитим днем* (Павленко 1, с. 15); *раптом спинилась, осяяна й заворожена* (Павленко 1, с. 19); *Перецілованих губів. / Поміж примовклих берегів / Недообійманих мелодій* (Поліщук 1, с. 43); *І нероздощені громи ... / І спека, вгойдана літами* (Поліщук 2, с. 136).

Епітети-композиції характеризують індивідуальну авторську мовну картину світу, напр.: *І наше танго, таке просвітлено-прекрасне* (Савчук 1, с. 91); *Бо вдяглась залюбки / У сріблясто-тремтливу сорочку* (Савчук 2, с. 19); *...її тривоги трепетно-спокошені* (Павленко 1, с. 35); *Віддаленів тихим усміхом / цнотливо-пречистий підсніжник* (Павленко 1, с. 59); *Чи занебезнено-свята, / А чи спокусливо-безкарна* (Поліщук 1, с. 53); *Порожні очі, перепито-бражні. / Ворота в рай образливо-тісні* (Поліщук 2, с. 45).

У мовотворчості поетів сучасної Уманщини особливе місце посідають епітети внутрішньопсихологічного сприймання. До них зараховуємо одоративні епітети – ті, що характеризують предмет за запахом, нюхом, смаком, дотиком, напр.: *П'яним медовим буйноцвітом / Квітує липа запашна* (Савчук 2, с. 29); *А дух полинний, часом не зітертий, / Крізь даль та роки лине по землі* (Савчук 2, с. 55); *А трава-чорнобиль – гладесенько-темна зверху / ... терпко-гірка всередині* (Павленко 1, с. 101); *Вишні усі цвітуть гарно. / А вродять оця терпка, а та кисла* (Павленко 1, с. 106); *Обмани солодко-полинні* (Поліщук 1, с. 52); *Терпка, медова, солодко-гірка / Вишнева любоць літа паленіє* (Поліщук 2, с. 152), та емотивні (почуттєві) епітети, які допомагають авторові передати свій поетичний світ одухотворено в почуттєвому сприйманні для інших [1, с. 343], напр.: *І враз плоди рубінно спаленіли, / Сором'язливим соком налились* (Савчук 2, с. 83); *Місяць з вишини / Напевне розтрусив сріблясті роси* (Савчук 2, с. 95); *Без виправлень, без сердечних виливів ... / Бездоганий, стерильний лист* (Павленко 1, с. 80); *Крізь вітражі, рожевий і привітний, / впливає вечір лицарем прекрасним* (Павленко 2, с. 80); *І обцілований, і битий, / Нікчемний,*

славний мій талан (Поліщук 1, с. 125); *Десь там, у потойбічному сьогодні, / В позакосміних спалахах-очах* (Поліщук 2, с. 125).

Інколи поети Уманщини послуговуються епітетними предикативними конструкціями на зразок: *То ж, як би не було – життя прекрасне, / А вечір цей – його коротка мить* (Савчук 2, с. 33); *Синів і дочок неньки України – / Її весняний, щедрий первоцвіт* (Савчук 2, с. 39); *Сніг той – вазонне морозиво* (Павленко 1, с. 22); *Вірші на вітах – То липових буднів привіт.* (Павленко 1, с. 57); *Вершина радості – словесна гра* (Поліщук 1, с. 161); *А серце – шматочок замерзлого тіла* (Поліщук 2, с. 69).

У мовотворчості поетів Уманщини помічено індивідуально-авторські епітети-неологізми, утворені на незвичних асоціаціях, напр.: *Село моє з полинною печаллю* (Савчук 2, с. 54); *І болючо бринить ще дитинно-зелене колосся* (Савчук 2, с. 73); *Я лишила важенні валізи під танком* (Павленко 1, с. 56); *Все під опівнена відказує завзято* (Павленко 2, с. 47); *Торбинна епоха. Вершина. / Зчорноблені ратаї. Ляк. / Вченіжені руки болять* (Поліщук 1, с. 19); *Безсніжні зими, безселянські села* (Поліщук 2, с. 83). Такі епітети розширюють коло семантичних компонентів, допомагають глибше пізнати об'єктивні реалії буття.

Отже, епітети в мовотворчості поетів сучасної Уманщини є широко вживаним художнім мовним засобом. Виконуючи інформативну та конструктивну функції, епітети дають змогу авторам показати зображуване з несподіваного боку, характеризують предмети й властивості, поєднують сфери сприйняття, взаємодіють із різними словесними засобами.

Перспективи подальшого дослідження вбачаємо в комплексному аналізі лексики як виразника ідіостилу уманських поетів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Мацько Л. І. Стилїстика української мови : підручник / Л. І. Мацько, О. М. Сидоренко, О. М. Мацько; за ред. Л. І. Мацько. – 2-ге вид., випр. – Київ : Вища школа, 2005. – 462 с.
2. Мойсієнко А. К. Слово в апперцепційній системі поетичного тексту. Декодування Шевченкового вірша : монографія / А. К. Мойсієнко. – Київ : Вид-во «Сталь», 2006. – 304 с.
3. Потебня А. А. Из записок по теории словесности / А. А. Потебня. – Харьков, 1905. – 652 с.
4. Сидоренко О. М. Епітет у поетичній мові Олександра Олеся (семантика і функції) : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 – українська мова / Сидоренко Олеся Михайлівна. – Київ, 1994. – 176 с.
5. Українська мова: Енциклопедія / [редкол.: В. М. Русанівський (співголова), О. О. Тараненко(співголова), М. П. Зяблюк та ін.]. – [2-ге вид., випр. і доп.]. – Київ : Вид-во «Укр. енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2004. – 824 с.
6. Чабаненко В. А. Стилїстика експериментальних засобів української мови / В. А. Чабаненко. – Запоріжжя : Вид-во ЗДУ, 1993. – Ч. 1. – 212 с.

ДЖЕРЕЛА

Павленко 1 – Павленко М. Душа осики: Поезія / Марина Павленко. – Черкаси : Видавництво «Черкаський ЦНТЕІ», 2006. – 144 с.

Павленко 2 – Павленко М. Чар-папороть: Поезія / Марина Павленко. – Львів : Каменяр, 2002. – 142 с.

Поліщук 1 – Поліщук П. День як день: Поезії / Петро Поліщук. – Умань : Видавничо-поліграфічне підприємство, 2000. – 224 с.

Поліщук 2 – Поліщук П. Оглянься: Поезії / Петро Поліщук. – Умань : Видавничо-поліграфічне підприємство, 1999. – 201 с.

Савчук 1 – Савчук Г. Дзвонкова криниця: Поезії / Григорій Савчук. – Черкаси : Облредвидав «Сіяч», 1998. – 128 с.

Савчук 2 – Савчук Г. Душі джерела: Поезії / Григорій Савчук. – Черкаси : Облредвидав «Сіяч», 1996. – 126 с.

Дзисюк Н. Эпитеты в языковом творчестве поэтов современной Уманищины.

В статье проанализированы особенности функционирования эпитетов в украинской идиостилистике. В связи с этим актуальным является исследование лексического состава, грамматической структуры и стилистических функций эпитетов, зафиксированных в поэтическом наследии известных уманских поэтов – Марины Павленко, Петра Полищука, Григория Савчука.

Ключевые слова: эпитет, определение, поэтический язык, поэтический текст, языковое творчество, идиостиль.

Abstract

Dzysiuk M. Epithets in the language of the poets of the modern Uman district.

The article analyzes the peculiarities of the use and functioning of the epithets in the Ukrainian idiostylistics. It determines the study of the lexical composition, grammatical structure and stylistic functions of the epithets used in the poetic works of such well-known Uman poets as Maryna Pavlenko, Petro Polischuk and Hryhoriy Savchuk.

According to the research, epithets are widely used by modern writers of the Uman district, whose language has not been examined in detail. The aim of the article is to figure out epithets in poetical texts of the Uman writers and to reveal the role of epithets in the formation of the individual style of Hryhoriy Savchuk, Maryna Pavlenko and Petro Polishchuk. The subject of the research is epithets used by poets.

In the poetical language of the writers of modern Uman we have outlined the following: regular folklore epithets are used with the typical for the folklore texts' semantics and positive metaphorical meaning of colors; epithets have figuratively meaningful significance; the most essential characteristics of the epithets are color, time, size, form and quality.

It has been determined that mostly the grammatical structure of the epithets in the poetic texts is expressed by adjectives, nouns and adverbs. The individual epithets (neologisms) based on unusual associations are also specified.

Epithets are widely used as an artistic language tool in the language of the poets of the modern Uman district. They accomplish informative and constructive functions and give the opportunity to show the reality from an unexpected angle, to characterize objects and qualities, to combine the spheres of perceptions and to interact with various verbal means.

Key words: epithet, attribute, poetic language, poetic text, language creation, idiostyle.

References

1. Maczko L. I. Stylistyka ukrajinskoyi movy : pidruchnyk / L. I. Maczko, O. M. Sydorenko, O. M. Maczko; za red. L. I. Maczko. – 2-ge vyd., vypr. – Kyiv : Vyshha shkola, 2005. – 462 s.
2. Mojsiyenko A. K. Slovo v apperpcijnij systemi poetychnogo tekstu. Dekoduvannya Shevchenkovogo virsha : monografiya / A. K. Mojsiyenko. – Kyiv : Vyd-vo «Stal'», 2006. – 304 s.
3. Potebnya A. A. Iz zapysok po teoryi slovesnosti / A. A. Potebnya. – Xarkiv, 1905. – 652 s.
4. Sydorenko O. M. Epitet u poetychnij movi Oleksandra Olesya (semantyka i funkciyi) : dys. ... kand. filol. nauk : 10.02.01 – ukrainska mova / Sydorenko Olesya Myxajlivna. – Kyiv, 1994. – 176 s.

5. Ukrayinska mova: Encyklopediya / [redkol.: V. M. Rusanivskij (spivgolova), O. O. Taranenko(spivgolova), M. P. Zyablyuk ta in.]. – [2-ge vyd., vypr. i dop.]. – Kyiv : Vyd-vo «Ukr. encyklopediya» im. M. P. Bazhana, 2004. – 824 s.

6. Chabanenko V. A. Stylistyka eksperymentalnyx zasobiv ukrayinskoyi movy / V. A. Chabanenko. – Zaporizhzhya : Vyd-vo ZDU, 1993. – Ch. 1. – 212 s.

DZHERELA

1. Pavlenko 1 – Pavlenko M. Dusha osyky: Poeziia / Maryna Pavlenko. – Cherkasy : Vydavnytstvo «Cherkaskyi TsNTEI», 2006. – 144 s.

2. Pavlenko 2 – Pavlenko M. Char-paporot: Poeziia / Maryna Pavlenko. – Lviv : Kameniar, 2002. – 142 s.

3. Polishchuk 1 – Polishchuk P. Den yak den: Poezii / Petro Polishchuk. – Uman : Vydavnycho-polihrafichne pidpriemstvo, 2000. – 224 s.

4. Polishchuk 2 – Polishchuk P. Ohliansia: Poezii / Petro Polishchuk. – Uman : Vydavnycho-polihrafichne pidpriemstvo, 1999. – 201 s.

5. Savchuk 1 – Savchuk H. Dzvonkova krynytsia: Poezii / Hryhorii Savchuk. – Cherkasy : Oblredvydav «Siiach», 1998. – 128 s.

6. Savchuk 2 – Savchuk H. Dushi dzherela: Poezii / Hryhorii Savchuk. – Cherkasy : Oblredvydav «Siiach», 1996. – 126 s.

Марина Дорошенко

(м. Київ)

УДК: 811.161.1'366

ЧАСТКИ ЯК ВИРАЗНИКИ ПОЗИТИВНИХ ЕМОЦІЙ У ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ

У статті описано змістовне підґрунтя суб'єктивної модальності, що утворює поняття оцінки в широкому значенні слова, включаючи не тільки логічну (інтелектуальну, раціональну) кваліфікацію повідомлюваного, але й різні види емоційної (ірраціональної) реакції. Суб'єктивна модальність охоплює всю гаму наявних у мові різноаспектних і різнохарактерних способів кваліфікації повідомлюваного. Вона реалізована різними засобами, серед яких особливе місце посідають частки.

Розмаїття засобів реалізації оцінки повідомлюваного, які наявні в українській мові, репрезентоване і вставними словами, і засобами інтонування, і порядком слів у реченні. Особливе місце серед них посідають частки. Під емоцією розуміють переживання людиною свого ставлення до дійсності, до особистого й навколишнього життя; душевне переживання, почуття людини. Функційно-семантичне поле позитивних емоцій утворене навколо радості як базової емоції. Вона є ядром поля. До часток, які передають значення радості, належать: який / яка / яке / які, ось (от) це, що за, невже, адже, аякже, бач тощо.

Ключові слова: частка, речення, висловлення, комунікативна функція, текст.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Питання комплексного опису службових частин мови і сьогодні не втрачає наукової актуальності. Одним із пріоритетних завдань є дослідження класу часток в аспекті теорії системних відношень у мові й мовленні,